

Két nehéz szakszó

VÍRUSOS TÜDŐGYULLADÁS

Megjelent egy új betegség, el kellett nevezni. Az angolok „atypical”-ként, a németek „atypisch”-ként jellemezték, ennek a mintájára nálunk „atípusos tüdőgyulladás”-nak kezdték emlegetni. Ha már ragaszkodunk az eredetihez, helyesebb lett volna „atipikus”-t mondani, egyben latinos forma, a típus mellett az „a”-t nem érezzük fosztóképzőnek, még inkább arra gondolnánk, hogy „A típusú”, ami mellett van „B típusú”. A *típusos* az értelmező szótárban a *tipikus* ritka szinonimájaként van feltüntetve, gyakorlatilag nem szoktuk használni, de ha mégis, mivel már egy magyar képző járul hozzá, a latin fosztó előképző nem illik hozzá. Természetesebb lett volna azt mondani, hogy „nem tipikus”, de még inkább azt, hogy „új típusú”, mert hiszen általában nem azt mondjuk meg valamiről, hogy mi *nem*, hanem azt, hogy mi *igen*.

Aztán az angolok (amerikaiak?) jó szokásuk szerint csináltak egy hosszú körülírást, amely nem mond semmit, abból pedig egy betűszót, és ezzel úgy vélték, megragadták a dolgot: SARS. Ez már nagyon tudományosan hangzik. Mint az AIDS vagy az UFO. Ezt is kezdték átvenni egyes magyar újságok. A franciák legalább úgy vették át, hogy lefordították a kifejezést a saját nyelvükre, és úgy alkották meg a rövidítést. Ennek megfelelően nálunk SALT-nak: (súlyos akut légúti tünetegyüttes) kellene nevezni.

Szerencsére azonban föléledt a természetes nyelvi ösztön. Ma már a fentiek mellett megjelent az „ázsiai tüdőgyulladás” és a „vírusos tüdőgyulladás” elnevezés is. Ezek teljesen megfelelnek a természetes magyar szóalkotásnak, és a lényegét fejezik ki. Az előbbi hasonlít a „spanyolnátha”, a „hong-kongi influenza” nevére. Amíg nem tudták, hogy mi okozza, csak azt, hogy többen meghaltak benne, lehetett volna „vésszes tüdőgyulladás”-nak is nevezni, a vésszes vérszegénység mintájára.

De ha már megvan a jó szó, miért kell vele párhuzamosan használni az idegent?

HALÁLKÖNNYÍTÉS

Az Alkotmánybíróság döntése révén újra előtérbe került az „eutanázia” témaköre. Ez is olyan idegen szó, amely nem jó semmi-re, ha szó szerint lefordítjuk, nem mond semmit: „jó halál”. Idegen szóként is hozzá kell még tenni, hogy „aktív” vagy „passzív”. Így szó szerint lefordítani nem érdemes. „Aktív jó halál” – ennek semmi értelme. A halál nem jó, csak elkerülhetetlen. Ha valaki gyorsan, szenvedés nélkül távozott e világból, azt szoktuk mondani, hogy „szép halála volt”. Lehetne tehát beszélni a *szép halál* jogáról. Mitől lesz valakinek szép a halála? Attól, hogy enyhítik a szenvedését, körülötte vannak szerettei, szép környezetben búcsúzik, vagy attól, hogy megrövidítik haldoklását? Ez tehát még nagyon tág fogalom.

Nemrég felbukkant a „kegyes halál” kifejezés, a „kegyes hazugság” mintájára. Kegyes hazugságnak nevezik például, ha a haldoklónak azt mondják, hogy meg fog gyógyulni. (Hogy helyes-e hazugság légkörrel körülvenni a beteget, ez más kérdés.) A *kegyes halál* majdnem jó kifejezés, magyar gondolkodásra vall, nagyon örvendetes, hogy megjelent. Az benne a bökkenő, hogy a „kegyes hazugság” esetében a hazugság a tett, az eutanázia esetében pedig nem a halál, hanem az ölés az. Nem lehet azt mondani, hogy valaki „kegyes halált” gyakorol ill. követ el. Inkább irgalomból öl. Tehát helyesebb volna „kegyes ölés”-ről beszélni. De hát az ölés, pláne a gyilkosság csúnya szó. Igaz, a hazugság sem szép. Kegyesen öl – ez sem használható.

Néhány évvel ezelőtt azt javasoltam, nevezzük a passzív eutanáziát *elengedésnek*, az aktívat pedig *átsegítésnek*. El kell azonban ismernem, hogy ezek a szavak a szövegkörnyezetből kiemelve már nem fejezik ki egyértelműen, miről van szó. Viszont nagyon pontosan kifejezi, és jól használható is a következő: *halálkönnnyítés*. *Halálkönnnyítést kér, halálkönnnyítést alkalmaz* vagy *ad*. Vagy esetleg *halálba segítés – halálba segít*.

Érdemes ezeken elgondolkozni!